

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพยากรณ์ในพุทธศาสนาเถรวาท จากการศึกษาพบว่าพยากรณ์ที่ปรากฏตามหลักฐานในพุทธศาสนาเถรวาทสามารถแบ่งการพยากรณ์ตามความหมายได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1. การพยากรณ์ในฐานะที่เป็นการทำนาย 2. การพยากรณ์ในฐานะที่เป็นการตอบคำถาม และ 3. การพยากรณ์ในฐานะที่เป็นการยืนยันด้วยพุทธญาณ

การพยากรณ์ที่เป็นการทำนาย เป็นการคาดการณ์ความเป็นไปต่างๆ ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ด้วยหลักวิชา เช่น การทำนายอวยวระ ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ดูลักษณะที่ ดูลักษณะบ้าน ทำนายลักษณะสัตว์ ทำนายดวงนักษัตร การทำนายโชคชะตา – โชคร้าย ฯลฯ แต่การพยากรณ์ในลักษณะนี้พระพุทธร่องค์ทรงจัดให้อยู่ในกลุ่มของศาสตร์ที่เป็นตริจ্ঞานวิชา ซึ่งเป็นศิลปะวิทยาการนอกพระพุทธศาสนาที่ไม่มีประโยชน์ หากประกอบตริจ্ঞานวิชาเพื่อแสวงหาปัจจัยในการเลี้ยงชีพ ย่อมได้ชื่อว่าผู้นั้นบริโภคปัจจัยอันมีโทษ เพราะฉะนั้นพระพุทธร่องค์ ภิกษุ และภิกษุณีจึงเว้นขาดจากตริจ্ঞานวิชา หากภิกษุหรือภิกษุณีฝ่าฝืนย่อมมีความผิดตามสิกขาบท การพยากรณ์ประเภทนี้ยังเป็นเครื่องขัดขวางพระนิพพานอีกด้วย

ส่วนการพยากรณ์ที่เป็นการตอบคำถาม พบว่ามีทั้งคำถามที่พระพุทธร่องค์ทรงตอบ เพราะปัญหาที่ถามนั้นมีประโยชน์ เนื่องด้วยอริยสัจ 4 เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดแก่ชีวิต คำถามที่พระพุทธร่องค์ไม่ทรงพยากรณ์เรียกว่าอพยากตปัญหา ส่วนเหตุผลที่ไม่ทรงพยากรณ์ปัญหาบางประการเพราะเป็นคำถามที่ผู้ถามยังประกอบด้วยมิจฉาทิฏฐิว่ามีตัวตน และเป็นคำถามที่ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายคลายกำหนด ไม่มีประโยชน์ และที่สำคัญคือไม่เป็นไปเพื่อมรรค ผล นิพพาน

การพยากรณ์ที่เป็นการยืนยันด้วยพุทธญาณ เป็นการพยากรณ์ที่เป็นการยืนยันอดีต ปัจจุบัน และอนาคตที่พระพุทธร่องค์เป็นผู้ยืนยัน มีความน่าสนใจมากกว่าคำพยากรณ์ไม่ปรากฏว่ามีผลผิดพลาด ทั้งยังมีรูปแบบของความสัมพันธ์บางประการเกิดขึ้นในการพยากรณ์ที่ทำให้การพยากรณ์ที่เป็นการยืนยันด้วยพุทธญาณ มีความพิเศษต่างจากการพยากรณ์ประเภทอื่น กล่าวคือ การที่ชีวิตของแต่ละบุคคลเป็นไปตามคำพยากรณ์ทำให้ดูเหมือนว่าอดีต ปัจจุบัน และอนาคตจะถูกกำหนดไว้แล้วว่าจะต้องเป็นไป ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจที่ขัดแย้งกับหลักการที่สำคัญทางพุทธศาสนา คือกฎแห่งกรรมและไตรลักษณ์ โดยเข้าใจว่าชีวิตเป็นไปตามคำพยากรณ์ด้วยพุทธญาณเพราะชีวิตถูกกำหนดมาแล้วด้วยอำนาจของพระเจ้าหรือกรรมเก่าเท่านั้นบันดาลให้เป็นไป และเนื่องจากเข้าใจว่าชีวิตถูกกำหนดมาด้วยอำนาจลึกลับบางอย่าง จึงไม่เชื่อมั่นว่าจะมีศักยภาพที่จะ

เปลี่ยนแปลงชีวิตตนเองได้ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ชีวิตของบุคคลนั้นแล้ว หากต้องการเปลี่ยนแปลงผลจากการพยากรณ์คงเป็นไปได้เพราะไม่สามารถควบคุมชีวิตตนเองได้ ความเข้าใจว่าชีวิตเปลี่ยนแปลงไม่ได้ จึงตีความว่าชีวิตเที่ยงที่将会เป็นไป และเมื่อมีความเที่ยงที่将会เป็นไป แสดงว่ามีตัวตนที่เป็นเจ้าของชีวิตนั้น การที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงพยากรณ์ได้ถูกต้องเพราะทรงเข้าไปรู้ความเป็นไปในลักษณะนี้

ความเข้าใจเหล่านี้ผู้วิจัยได้พิสูจน์แล้วว่าเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อว่ามีพระเจ้าผู้สร้างหรืออำนาจของกรรมเก่าเท่านั้นบันดาลให้ชีวิตเป็นไป ความเชื่อว่ามีมนุษย์ไม่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงและรับผิดชอบชีวิต เห็นว่าชีวิตเที่ยงและเห็นว่ามีตัวตนที่แท้จริงที่บังคับบัญชาได้ เป็นผู้กระทำและรับผลกรรม เมื่อนำความคิดเหล่านี้ไปพิจารณาพยากรณ์ด้วยพุทธญาณจึงเกิดข้อขัดแย้งขึ้น แต่เมื่อพิจารณาด้วยความเห็นที่ถูกต้องตามเป็นจริงว่าด้วยพระญาณอันเป็นสัพพัญญุตญาณของพระพุทธองค์ ทรงรู้สิ่งทั้งปวงอย่างชัดเจน คือทรงรู้ตามความเป็นจริงว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ให้ชีวิตเป็นไปได้ด้วยตนเอง ความเป็นไปทั้งหลายในชีวิตที่มนุษย์ต้องเจอเกิดจากเหตุและปัจจัยต่างๆ ทั้งจากอดีตและปัจจุบันที่แต่ละคนได้กระทำ และเมื่อมนุษย์มีศักยภาพในการสร้างสรรค์ชีวิต ความมั่นใจที่จะกระทำในสิ่งต่างๆ และขาดความรับผิดชอบต่อในการกระทำก็จะมี เพราะมนุษย์ตระหนักแล้วว่าสามารถควบคุมชีวิตให้เป็นอย่างที่ต้องการได้ด้วยการสร้างเหตุและปัจจัยให้เหมาะสม แต่ก็อยู่ภายใต้การตระหนักรู้ว่าบางครั้งก็ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์บางอย่างได้เมื่อถึงเวลาที่กรรมจะส่งผล แต่ก็สามารถเรียนรู้ว่าที่ไม่สามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงเรื่องบางอย่างได้ เพราะต้องรับผิดชอบต่อผลของการกระทำในอดีต และทรงรู้ในความเป็นไปตามธรรมชาติว่าเกิดจากเหตุปัจจัยที่ไหลเป็นกระแสอย่างอิงอาศัยกัน สิ่งที่ถูกปัจจัยปรุงแต่งทั้งปวงจึงไม่เที่ยง ไม่มีตัวตนที่แท้ที่จะบังคับบัญชาให้เป็นไปได้ และไม่มีตัวตนที่เป็นผู้กระทำและรับผลการกระทำ การรู้สิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริงเช่นนี้เองที่ทำให้การพยากรณ์ด้วยพุทธญาณมีความถูกต้องแม่นยำและสอดคล้องกับทั้งกฎแห่งกรรมและไตรลักษณ์